

ՔԱՂԱՔԱՔԱՆ ՏՅՈՒՈՒՄՆԵՐ

Տէրութեանց ու ազգաց մտազորութեան գլխաւոր իշխան էր Հոկտեմբեր ամսին մէջ Գերմանիոյ Գուլիելմոս II. Վայսեր՝ Աւստրիայի ու Իտալիոյ արքունեաց ընթացիկ սպանութիւնները: Ինչպէս արդէն ծանոցած ենք, Գերմանիոյ երիտասարդ Վայսեր Վայսերովն էր ընտրուած կայսերական ընտանիքին սիրալիւր ու փառաւոր ընդունելութեամբ: Եւ այլեւայլ հանդիսութեամբք մեծարուելէն ետք՝ ուղղակի Հոմո գնաց, ուր յոյնական փառաւորութեամբ ընդունուեցան Իտալիոյ թագաւորն ու ընտրութեաւորական ընտանիքները: Իտալացուց ինքնութիւնն արդարեւ անպատմելի էր այս մեծ պատուոյն համար, որ Գերմանիոյ Վայսեր Իտալիոյ թագաւորն ու ընտրութեաւորական ցուցուց: Հանդէս հանդիպ վրայ կատարուեցան, եւ Իտալիոյ ժողովուրդը ամէն առթիւ մէջ էր ցոյց հանել իւր խորքի շնորհակալութիւնն առ Վայսեր Գերմանիոյ ու առ պաշտօնեայն յորին, յիշելով այն յաւաստի ու բարեկամութիւնը, զոր Գերմանիաց քառմուշնից տարիէ վեր խոսով ու զորով կը յայտնէ:

Գերմանիոյ երիտասարդ Վայսեր Հոմո այց ելելուն երկրորդ պատճառ մ'առ ունէր, այս էր իւր մեծաբանաց այցելութիւնն ընել նաեւ Սրբազան Քահանայապետին՝ Լեոնի ժ-Գ: Հոմո՝ համեմունք երկրորդ օրն գնաց Գերմանիոյ Ելեցողը դեսպանին ապարանքն, ուստի իւր Պերլին մասնաւոր այս նպատակաւ քննել տուած կայսերական կառոյցն այցելութեան գնաց Վասիլեան Ս. Քահանայապետին հանդիպ իւր ուղեկցօցն:

Քահանայապետն ու Վայսեր զօնով կէս ժամ առանձին խօսակցեցան: Բնական է այնպիսի նիւթըց վրայ ինքած են, որոնք կաթողիկէայ հեղեղելու ու ժողովրդից կը հային: Իսկ իտալական ու ուրիշ ազգաց օրագրաց մէջ հրատարակուած լոքնք ամէնք ալ մտաշունչ խորհրդածութիւնք են, ինչպէս որ կը հրատարակէ քահանայապետական պաշտօնամթերքը:

Հրատարակուած գլխաւոր լուրն այն է, թէ Գերմանիոյ Վայսեր Հոմո՝ այցելութեանը Վատիկանի ու Հոմոյն ինչդիրն աւարտած է, եւ թէ Վայսեր Քահանայապետին պատասխանած ըլլալ՝ թէ Գերմանիաց Հոմոյն ինչդիր վերջացած կը համարի: Ասոր իբր մի միակ եւ յարմար պատասխան կը ընելը ծանր օրագրի մը խորհրդածութիւնը: Եթէ Գերմանիոյ Վայսեր Հոմոյն ու Վատիկանի ինչդիր վերջացած կը համարէր, ինչո՞ւ յառաջընէ մանրամասն տեղեկացաւ այցելութեան մանրամասն պարագայներուն ու Քահանայապետին ամէն բաղձնացներն եւ առաջարկած ամէն պայմաններն ամենայն խղճի կատարեց:

Այսօր Եւրոպայի ուր Վայսեր իբրեւ մեծ պետութեան միջնաւոր իւր անմիական կամ պետական կարծիքներն ունենար վասն բարձրագոյն քաղաքագիտական նկատմանը. սակայն այս պարագայն ոչ ընտանիքի կու տայ մտացածին անձան խորհրդածութիւններ ընելու:

Իտալիոյ Վայսերն ու Վայսերովն այս ամսոյն մէջ Կովկասեան գաւառներն այցելան, որ առթիւ անպատմելի ինքնութեանք ընդունուեցան ամէն տեղ. եւ երաժ մեծանան հանդիսութեանք շքեղութիւնն արդարեւ ցոյց տուին, թէ ժողովուրդն ինչպէս իւր Վեհափառ Տէրն անասմամբ ու կարգէ ու կը մեծարէ: Սակայն այս ուղևորութիւնները տխուր արժանի մը վրդովեցան: Վայսերն ու Վայսերովն իրենց ուղեկցօցն Բեռլինպուրկը դառնալու ժամանակ՝ կայսերական կառավարող Պորթի մօտ երկաթուղիէն խոտորելով կարգերն իրարու

զարնուեցան, եւ շատեր խորտակեցան: Հրաշալի քախտի Վայսերն ու Վայսերովն իրենց ընտանեօցն, եւ ուղեկցիւններն մեծագոյն մասն անվաս մնացին, թէ ուրիշներն ոմանք վիրաւորուեցան, ոմանք ալ նոյն տեղն իրենց ողբալի մահը գտան: Վայսերն ու Վայսերովնը զարմանալի ազատութեան լուրը ընտր արշաւարջ իրնդ հացուց. Եւրոպայի արքունիքներն եւ Արտաքին գործող պաշտօնեայն իսկինքն սրտագին ինդակցութեանք հետազօնքն ուղեկցին. իսկ Իտալիոյ ժողովուրդն իւր անպատմ ուրբախութեան ցոյց տուաւ՝ եկեղեցիաց մէջ կատարուած հանդիսական պաշտամանց ներկայ գլխաւորուելով:

Իտալիոյ Արտաքին գործող պաշտօնեայն Կիրո Հոկտեմբերի մէջ իւր քաղաքական գործունէութեան քառամասնայն կատարեց: Արդիւնալից պաշտօնեայն այս առթիւ թէ իւր Վեհափառ Վայսերովն, եւ թէ ի մասնաւորի Պերլինը, Վիեննան ու Հոմոյն արքունիքներն ու Արտաքին գործող պաշտօնեայն իրենքն սրտագին շնորհակալութիւններ ընդունեցան. Նոյնպէս Բեռլինպուրկը գտնուող ընտր դեսպաններն բաց ի շնորհակալութեանք թանկագին պարգեւով մը մեծապէս զինք: Արդարեւ Կիրո պաշտօնէն քաղաքագիտական խոհեմութեան եւ իւրինքն դեսպանագիտութեան պարտական է Եւրոպա, որ մէջ իրարայր թաղմանի խռովայնոց պաշտպանք մէջ առանց պատերազմի եւ կոլուր կեցաւ քաղաքական հաւասարակշիւութիւնը պահել: Ասոր համար ի սրտ կը մտղմենք եւ մնաց այս հարաբերութիւններն երկար կենաց եւ հանապազօրոյթիւն ի պաշտաման:

Իտալիոյ տէրութիւնն իւր լոյստունի մեծ դեսպանին՝ Իտալիայն կոնքին մատուցան մեծ կորուստ ըլլաւ: Կոմիմ որ այս տարի Փետր. 23ին Ալգիւրի մեծ դեսպան անուանուեալ էր, Հոկտ. 27ին կ'ընտանայ: Տիւնաւորութեամբ մ'իւր մահկանացուն կնքեց՝ Դոմիտիան կոմիմ ի սկզբան գինուորական փիմանի մէջ մտած ըլլալով Իտալիոյ զօնով ամէն պատերազմին մասնակցեցան, եւ բարձրացաւ մինչեւ զօրավարի աստիճան: Գետնոց քաղաքագիտական քաղաքական մէջ մտաւ եւ անուանեցաւ: Մեծ դեսպան ի Վիեննայ: Այս պաշտօնում մէջ Իտալիան կոմիմ ցուցուց իւր խոհեմական քաղաքագիտութիւնն, եւ այն աստիճանի սիրելի եղաւ Վիեննայի արքունեաց, մինչեւ Աւստրիոյ ու Իտալիոյ այժմեան սրբազան Նիգալակցութեան գլխաւոր գործակիցներն մին եղաւ: Տէրեղիմ Իտալիոյ պաշտօնէից գահինցը տեսնելով Կոմիմն առաւելութիւնները 1885ին զնքն Արտաքին գործող պաշտօնեայ անուանել տուաւ. սակայն այս պաշտաման մէջ երկար չնսաց հակառակորդ կուսակցութեանց գործունէութեան կերպը շարունակով տանիլ:

Յունաստանի Գիւրոյ II. Թագաւորն Հոկտ. 31ին իւր զահակաւորութեան քսանինքնագլխաւոր կատարեց: Այս վախճանաւ ամէն վեհապետներն ու տէրութիւններն իրենց փոխտնտնողներն առաջած էին այս մեծ հանդիսին ներկայ գտնուելու եւ իրենք շնորհակալութիւնները Թագաւորին անձամբ մատուցանելու, որոնց մէջ կային նաեւ թագաւորական զարմէ իշխանագլուխ: Ի մէջ այլոց կը ինչեք յարմարաւ Աւստրիոյ Վայսեր պաշտպան Սարոյ Շեռնեւց ծովագետը, եւ Պարսից շահին դեսպան՝ հայազգի Ներսիս խան օրագաւոր:

ՀԻՐՏԱՐԱՐԿԻ ԵՒ ՊՏՏԱՐԱՐԱՆՔԻ ԽՐԵՐԿԻ

Հ. ՌՓՓԵՆԷԼ Վ. ՊԵՐՐԵՆԶ

ՎԻԵՆՆԱ, ՄԻԻՒՐԵՐԵՆԸ ՅԵՐԱՐԱՆ (W. HEINRICH)